

RECENZJE

Silvertown J. 1987—Introduction to plant population ecology — Longman Scientific and Technical, London, New York, wyd. II, ss. XI+229. [ISBN 0-582-44701-1]

Studenci brytyjscy nie mogą narzekać na brak doskonałych podręczników ekologii, zarówno tych podstawowych, jak też specjalistycznych, poświęconych wybranym zjawiskom, procesom lub grupom organizmów. Niektóre pojawiają się na półkach księgarskich tylko raz, inne — po poprawkach i uzupełnieniach — wydawane są wielokrotnie i to przynajmniej w dwóch wersjach, dostosowanych do mniej i bardziej zasobnych kieszeni nabywców. Książka Silvertowna, wykładowcy na jednym z uniwersytetów angielskich, ukazała się po raz pierwszy w 1982 r. Spotkała się z entuzjastycznym przyjęciem i niezwykle pochlebnymi recenzjami. Już dwa lata później wznowiono jej nakład w niezmienionej postaci, zaś to najnowsze wydanie jest dość gruntownie przebudowane, wzbogacone o nowinki faktograficzne, świeże koncepcje, interesujące interpretacje.

„Wstęp do ekologii populacji roślinnych” ma charakter zwięzłego podręcznika akademickiego, adresowanego do studentów wyższych lat biologii i nauk pokrewnych oraz do młodych pracowników naukowych, stawiających pierwsze kroki na polu populacjologii. Wykład autora, logiczny i niesłychanie przejrzysty, jest przykładem nowoczesnego podejścia do ekologii populacji roślinnych. Jego myślą przewodnią jest ukazanie sposobów badania roślinności poprzez szczegółową analizę procesów śmierci i „narodzin” oraz właściwości osobników poszczególnych populacji budujących wielogatunkowe układy. Tą drogą, według Silvertowna, można także wyjaśnić przyczyny określonej liczebności i wzorców rozmieszczenia populacji współcześnie żyjących gatunków roślin.

Treść książki podzielona jest na 9 rozdziałów. Pierwszy ma charakter wprowadzenia czytelników w przedmiot i zakres ekologii populacyjnej, w istotę podstawowych procesów demograficznych i celowość ich badania. W rozdziale drugim omówiono całokształt zagadnień związanych ze statycznymi i dynamicznymi tabelami życia. Szczególnie wiele uwagi Autor poświęcił ekologii nasion, a więc problemowi ich rozprzestrzeniania, spoczynku, strat powstałych m.in. wskutek presji roślinożerców, kiełkowania, a także procesom wzrostu i przeżywalności siewek. W rozdziale trzecim, o który została uzupełniona nowa wersja podręcznika, są omówione proste modele dynamiki populacji i wyjaśniony sens modelowania zjawisk demograficznych. Wprowadza on także czytelnika w zasady konstrukcji modeli i poprawnej interpretacji wyników. Kolejny rozdział, czwarty, zatytułowany „Regulacja populacji roślinnych”, jest w istocie zwięzłym wykładem na temat zjawisk zależnych od zagęszczenia, zwłaszcza szeroko dyskutowanego w kręgach

fitekologów zjawiska „samorozrzedzania” się populacji i mechanizmów rządzących zmianami liczebności w przypadku gatunków o odmiennej biologii.

Obszerna część książki przedstawia strukturę i podstawowe procesy demograficzne w populacjach roślin jednorocznych, dwuletnich i wieloletnich, zarówno bylin jak też krzewów i drzew oraz analizę biocenotycznych i biotopowych czynników odpowiedzialnych za stan i dynamikę populacji wybranych gatunków. Osobny rozdział poświęcony jest ekologii populacji roślin tworzących klony i niektórym ewolucyjnym konsekwencjom klonalnego wzrostu.

Nowym rozdziałem, w porównaniu z wcześniejszą edycją, jest także „Ekologia ewolucyjna”. Jest to chyba najbardziej interesująca część książki, w której Autor zaprezentował swój własny punkt widzenia na takie kluczowe zagadnienia, jak adaptacja, dostosowanie, strategia życiowa oraz podał przykłady ścisłych związków między ekologią i ewolucją różnych gatunków roślin.

Jeśli w dotychczas omawianych rozdziałach Autor zajmuje się przede wszystkim zjawiskami i procesami wewnątrzpopulacyjnymi, to w dwóch ostatnich wykracza poza ramy tego poziomu organizacji skupiając uwagę czytelnika na zależnościach międzygatunkowych. Jest to zresztą zrozumiałe, jako że te ostatnie w poważnym stopniu rzutują na status pojedynczego organizmu, a więc także na strukturę i dynamikę populacji. Z szerokiego wachlarza zagadnień składających się na obraz relacji międzygatunkowych Autor skoncentrował się głównie na zjawisku konkurencji (rozdział 8) oraz na zasadach koegzystencji gatunków w naturalnych zbiorowiskach i ciągle fascynującym problemie rozdziału nisz (rozdział 9). Książkę uzupełnia indeks przedmiotowy i obszerny, przekraczające 600 pozycji piśmiennictwo. Liczba cytowanych publikacji jest niemal dwukrotnie większa niż we wcześniejszej wersji podręcznika.

Książkę charakteryzuje przejrzysta struktura, prosty, zrozumiały język, bogactwo ilustracji. Każdy rozdział jest rozpoczęty krótkim wstępem, wprowadzającym czytelnika w istotę poruszanych w nim zagadnień, natomiast zakończony podsumowaniem, zawierającym m.in. definicje najważniejszych terminów i pojęć. Na walory dydaktyczne podręcznika składają się starannie dobrane, doskonale ułatwiające zrozumienie wywodów Autora przykłady, zaprezentowane w formie ujednoliconych tabel, wykresów i diagramów. Silvertown ograniczył do minimum liczbę przykładów na korzyść ich wnikliwej, wielostronnej interpretacji. Warto zaznaczyć, że w przeciwieństwie do większości brytyjskich podręczników, szeroko uwzględnione są osiągnięcia ekologów radzieckich, polskich i japońskich. Studenci brytyjscy bez większego wysiłku mogą się więc zorientować także w kierunkach i podejściach badawczych ekologów wywodzących się z innych szkół i wyrosłych na gruncie innych tradycji.

Ewa Symonides

**Kerfoot W. Ch., Sih A. (Red.) 1987 — Predation.
Direct and indirect impacts on aquatic communities —
University Press of New England, Hanover, London, ss. 386.
[ISBN 0-87451-376-6]**

Zasadnicza problematyka książki dotyczy mechanizmów oddziaływania drapieżcy na wzajemne relacje między konkurentami w środowisku wodnym. Tematyka „konkurencyjna”, szczególnie oddziaływania konkurencyjne modyfikowane przez drapieżcę, bardzo wyraźnie przewija się przez wszystkie niemal roz-